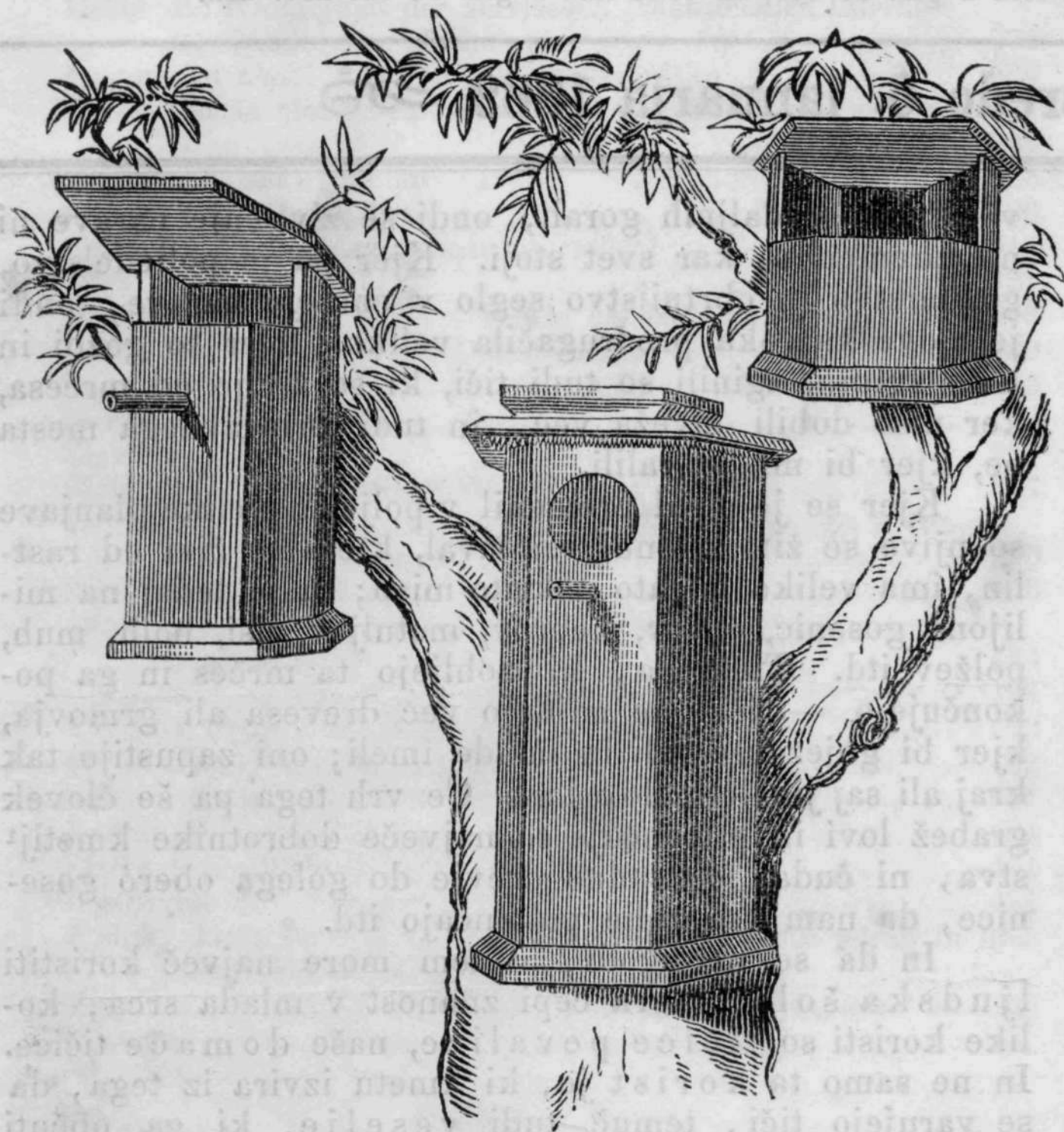

Ta poduk vsaka vas po svojem učitelju lahko dá šolskim otrokom, in konec bode tičjemu lovu na limanice in v tičnike.

Al šola more še več storiti. Ona more tudi pomagati, da se tiči pod milim nebom lože množijo. Gostih mej in grmovja je čedalje manj, ker si kmetovalec prizadeva širiti polje in vrte. Al vrtov se nikjer ne manjka, in tiči jih iščejo, da zobljejo z drevja gosenice in druge mrčese in da si delajo ondi gnezda. V tem naj je pa človek na pomoč, in tudi otrok lahko pomaga. Valivnice (ali tružice, kjer tiči mlade valijo), imajo to-le podobo:

Postavljajo se na drevesih, ali med vejami v grmovji, ali na kôlih in na stenah. Tiči jih bodo kmalu našli in jih veseli, ker jim olajšujejo gnezdo napraviti si, in so jim tudi zavetje, ki jih roparske živali bolje varuje kakor gnezdo pod prostim nebom. Na Českem, Moravskem, na Bavarskem in družih deželah je taci valivnic vse polno, — v naših krajih jih ne vidiš. Začnimo tedaj tudi mi ž njimi; vsak učitelj naj si v čast šteje, da je po svojih šolskih otrocih veliko teh tružic osnoval. Kmalu bodo polne šinkovcev, rdečorepek, udodov, kukovic, senic, škorcev, detel itd. Med vsemi pa je škorec (Staar) najkoristniša tica, zato naj se jim posebno streže z valivnicami. (Kon. prih.)

Čbelorejcem.

Spisal R. Dolenc v ogerskem Starem gradu.

Med živali, ki spadajo k „mali živinoreji“, šteje se tudi nežna i zelo marljiva čbelica. Njej je odločen poseben oddelek, ki se čbeloreja zove. Dovolite mi čbelorejci! da o njej z vami spregovorim nekoliko besed.

Čbeloreja ni tako stara, kakor je raba sadú čbelne pridnosti, kajti dobro je znano, da se je človek strdí ali medú za svojo hrano posluževal že v starodavnih časih, a ni se kaj več potrudil, kakor ravno toliko, da je staknil divje čbele, ki so po duplah i med skalovjem bivale, ter jih njihovih zakladov obropal. Priča temu so nam, na primer, besede svetega pisma, ktere pravijo, da se je izraelsko ljudstvo medú posluževalo,

i to že v kaj davni dobi. Večkrat se ponavlja beseda med v prilikah izraelskega jezika; tako na primer, bil je med simbol nebeške modrosti. Mozes imenuje Palestino rodovitno deželo, v katero hoče Bog svoje ljudstvo poslati, da se hrani s sadom poljá i srka med iz skalovja itd. Al ne samo pri izraelskem ljudstvu nahajajo se čbele omenjene, temuč pri vsakem narodu, kakor hitro je prestopil iz mitične dôbe v zgodovinsko resničnost.

Čbeloreja pa je bila v svojem pričetku zelo preprosta, primitivna, i brž ko ne se je na prvi stopinji stoječa od naravnega oropanja divjih čbel le v tem odlikovala, da jim je človek na primernih krajih v hosti ali pa kje drugod drevesa sam izdolbel, ali jim kako drugači primerno zakotje osnoval. S tem si je toliko pripomogel, da mu ni bilo treba še le divjih rojev si iskati, ako se je kak roj po naključbi v njegovo izdolbeno drevó zaletel.

Pri tem pa ni moglo dolgo obstati, kajti ljudstvo se je vedno množilo, s tem pa je bilo tudi nepravilno polastavanje skritega medú i voska mogoče. Primoran je bil zavoljo tega še vedno le k bolj naravni čbeloreji, da je umetna dupla lastnemu svojemu stanovanju s tem približal, da je blizo doma, morda na vrtu, drevesa izdolboval. Ščasoma zdelo se mu je tudi priležno ne več celih dreves dolbsti, ampak poslužil se je kratkejših čokov, ali pa še celó samo iz lubada sešitih, sirnicam podobnih, stoječih panjev.

S tem popravkom dosegel je že tačas prenesljiva stanovanja, brez katerih bi današnja čbeloreja zelo pičila bila, kajti nemogoče bi bilo čbele na pašo voziti. Na tej stopinji obotavljala se je čbeloreja gotovo toliko časa, dokler je čbelorejec čbele iz očitne lastne potrebe si gojil. Pri tem se ni dosti brigal za veči pridelek, še manj pa mu je mar bilo za priložnejša stanovanja, to je, za panjove.

Sme se tedaj reči, da do te višine prispela je čbeloreja o prvi dôbi — prvotni v pravem pomenu, ki družega hasna ni poznala, nego samo gospodarjevo potrebo. Da se je ščasoma, ko se je ljudstvo razun prostega pastirstva i kmetijstva tudi rokodelstva i obrtništva poprijemati začelo, z eno besedo, ko je omika pričela, vse predrugačilo, to je gotovo. Začel je čbelorejec pred vsem si več medú pridobivati; saj ga je lahko dobro oddal. V ta namen se je poprijel tudi boljših stanovanj, iz slame ali pa vrbja spletenih košev. Tudi ni več čakal, da bi čbelam naključba nova stanovanja naredila, ampak lovil si je roje sam, ter jih v koše spravljaj.

Do tega časa sega čbeloreje prva, najstarejša dôba. (Dal. prih.)

O hišni najemščini.

Hišnim lastnikom in oskrbnikom v poduk.

Večkrat je pogovor, da ta ali uni nedolžno plačuje davek od hišne najemščine (od gostačev).

Al, hišni gospodarji! tega ste večidel sami krivi, ker ne ravnate po dotičnih postavah in predpisih, da izselovanja gostačev ali prazno ostale prostore z davkom od hišne najemščine obloženega poslopja o pravem času dotični gosposki ne napoveste, ali pa napovedbo celó opustite.

Po postavi se mora ta napovedba najdalje v 14 dneh po tem, ko se stanovanje ali drug obstojni del poslopja izprazni, in nobene najemščine ne donaša, in sicer na kmetih pri c. kr. okrajni gosposki, v Ljubljani pa pri c. kr. dačni lokalni komisiji z besedo ali pa pismeno storiti. Kdor pozneje praznoto napové, odpusti se mu davek le od dneva napovedbe.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

∞ V Ljubljani v sredo 13. januarja 1869. ∞

Gospodarske stvari.

Šola in koristni tiči.

Poslovenjeno po spisu Fr. Šollmajerjevem.

(Konec.)

Za škorce mora tružica, kjer gnezdo delajo, biti 12 do 15 palcev visoka, 5 palcev in pol pa široka luknja, kjer noter in ven letajo, naj meri 2 palca. Ker so škorce radi v družini, zato se lahko nastavi 10 do 20 tacih tružic, ako je drevo 20 do 30 čevljev visoko. Drugi dve podobni, ki ste bili v unem listu narisani, kažete tružice za druge tiče, kateri gnezda imajo v drevesnih duplinah.

Naj pri tej priliki omenim navadno vrano. Človek ne bi verjel, da tudi ta tica se dá tako lahko privaditi v gnezdo, ki se jej naredi iz desk, vrbovih šib ali slame. Tako se privadi vrana, da je krotka kakor golobica. In kaj koristna je ta žival, ker živi od samih črvov, kebrov, gosenic, kobilic, polžev, mladih miši itd. Pa saj jo vidite, kako stopa za oratarjem in pobira črve in drugo žival.

Učitelj lahko nauči otroke, da sami delajo take tružice; največ pa naj bode to njih delo, da jih čedijo in da jih znajo obešati na prave kraje.

Kjer pa se postavi več tacih tružic za tičja gnezda, treba je tudi, da se odloči prostor, kamor se tičem kaj hrane (živeža) potrosi, da ne stradajo, ako jim vrt ali polje premalo mrčesa za živež daje. To vam je veselje, kadar se na takem mestu zbirajo tički dobrotniki!

Kdor tako goji tičice pevalice, odganja pa tudi lov-ske pse in mačke z vrta in polja. Mačka posebno dela v majhnih mestnih vrtih veliko škodo, in ona je posebno kriva, da nas zapuščata slavček in penica. To naj bode učiteljem našim rečeno, kako naj podučujejo otroke v šoli. Nauk naj se po tem takem razteza na to-le:

1. Otrokom naj se razloži, koliko škode dela polju in vrtom mrčes, ki pokončuje rastlinstvo.

2. Naznanijo naj se jim tiči, ki ta mrčes zobljejo, in pové naj se jim, kako živijo, kolika je njihova korist itd.

3. Vcepi naj se jim gnjusoba do pokončevanja gnezd in tičev.

4. Ljubezen in skrb do tičic pevalic naj se jim v srce vtisne, in pové, da jim pomagajo gnezdo delati in jih varovati.

5. Podučujejo naj se pa tudi, ktera živina je sovražna tičem, in vcepi naj se jim skrb, da odvrčajo to živino.

Evo, gospodje učitelji! kako prijeten je vam in otrokom ta nauk, — kako lahká in! kako koristen starišem otroškim, ki imajo polje in vrte, pa potem tudi nam vsem!

Pomislimo le, koliko škodljivega mrčesa pokončajo tiči. Na priliko povžije poletni stržek (kraljiček) leto in dan čez 3 milijone mravljinčjega mešičevja, metuljih jajčic, listnih uši; ta tiček ima dvakrat na leto mlade in vselej po 8 do 10; v enem dnevu, on in ona vsacemu neseta 30krat hrane, — po takem se lahko vidi velika škoda, ako se pokončava ta tičica. — Slavček, ki je v tičnik zaprt, vsak dan povžije 60 močnih črvov, vrana pozoblje 200 do 300 kebrčkov, — senica potrebuje čez leto in dan 2 do 3 milijone črvov, gosenic itd., — penica vsak dan okoli 50 črvov; 100 kukovic je v zaprtem gozdu v 14 dneh pokončalo čez 2 milijona gosenic. In tako bi lahko našteali še drugih izgledov, ki vsi pričajo neizmerno korist tičev, in kako nespametno je, če se pokončujejo. C. k. okrajni predstojnik Kosovel v Bujah v Istri zagotavlja, da po večletnih njegovih opazkah samo v tem okraji vsako leto septembra in oktobra meseca polovijo med 4 do 5000 malih potujočih tičev — in na Laškem jih pokončajo na milijone vsako leto. Kolika škoda! Zato je pa postave, ki prepoveduje tičji lov, po vseh državah treba, sicer jih varuje ena dežela, druga pa jih davi!

Pa še drugo žival bilo bi treba varovati, ki nam je tako, kakor tič, koristna; ta je: jež, krt, špič-moh, netopir, podlasica in lisica.

Gospodje učitelji! glejte obširno polje za poduk in preganjanje vraž — na korist domovini!

Čbelorejcem.

Spisal R. Dolenc v ogerskem Starem gradu.

(Dalje.)

Druga dôba prične se že sè posebnimi, čbeloreji obče koristnimi zahtevami. Tako, na primer, postal je vosek iskana snova z vpeljavo katoliške naše vere. Al ne samo dobiček je v tem obziru povabil večo skrb za čbelarstvo, temuč tudi zapoved gospósk. Cesar Karol Véliki je, na primer, naravnost zapovedal, da mora vsak uradnik od posestev svojega kraja za vsak dar v letu 3 funte voska odračuniti, vrh tega pa ga še na dan sv. Andreja 3 funte tje poslati, kjer je ravno cesarski dvor. Samostan Corvey je dobival na leto in dan od 120 podložnih kmetov 67 funtov voska in še več medú. Dalo bi se tacih primerljejev še več navesti. Vpeljava kave (kofeta) zahtevala je dosti sladkobe, i v to je tačas služil skoro le med. Upljiv kave na čbelorejo je bil gotovo precejšen. Dokler pa sladkora (cukra) bilo ni, so tudi vse druge sladkarije večidel iz medú izvirale; i ako bi še dandanes belega sladkora ne poznali, bila bi gotovo čbeloreja še veliko obširnejša i javnejša nego je zdaj.

Tako ustanovljena čbeloreja je napredovala gledé

na mnogo rabo medú i voska čedalje bolj, al v smislu popolnejših čbelnjakov ali družih čbelarskih priprav premenilo se je le malo. Nalevne koše nahajamo deloma v severnih krajih, kamor še ni dospela umnejša čbeloreja. V južnejših je koše nadomestil že nekoliko sposobnejši, iz desk zbiti panj. To se imamo, ako se ne motim, zahvaliti cesarici Mariji Tereziji, ktera si je za povzdigo čbeloreje mnogo prizadela. Pod njenim gêsлом povzdignila se je čbeloreja na Koroškem, od koder tudi prej da ne kranjski panj izvira. *)

Navadno se sodi napredovanje enega ali drugega početja po popolnosti izdelkov ali pridelkov. Pri čbeloreji pa to merilo nikakor ne velja; saj se ne dá misliti, da bi danes ali jutri čbele kaj boljšega nego med i vosek v panj nosile. Poslužiti se moramo toraj drugega merila, ktero v potrebnih sredstvih ali orodji obstoji, kar smo deloma dozdej tudi storili. Od njih popolnosti je odvisno pri vsakem delu več ali manj težave, več ali manj časa, i dobrot pridelka ali izdelka. Gledé na vse se more ločiti tretja in to najnovejša dôba, pa tudi najpopolnejša; kajti nove najdbe so, kar se oblike panjev i drugega orodja tiče, tako popolne, da skor ni boljšega zahtevati.

Značaj te dôbe je dovršena popolnost v zvezi sè najmanjšim trudom i največimi dohodki.

Korak iz druge v tretjo dôbo je toraj velik, čemur se pa ni čuditi, ker je znano, da je temelj novim iznajdbam skupstvo neutrudljivega premišljevanja i preiskavanja skrivnostne čbelne narave. Več imenitnih nemških naravoslovcev, katerih imena tukaj imenovati bi prezamudljivo bilo, se je potrudilo, na tanko opazovati vse, kar se v živem panji godi, i to z dobrim uspehom. Ustregli so s tem vedi, kakor tudi marljivim čbelorejcem, katerim je bila potem dalja naloga več ali manj vse djanstveno v korist obrniti. (Dal. prih.)

Nove postave.

Dve novi postavi ozir zakona.

I. Postava o poskušnjah, da se odvrne sodnijska ločitev zakonskih.

§. 1. §§. 104., 107. in 132. **) občnega državljankega zakonika, ki nakladajo zakonskim dolžnost, sklep ločitve naznaniti svojemu pravemu duševnemu pastirju, nimajo nobene veljave več.

Vendar pa jim je pripuščeno, ta sklep razodeti svojemu duhovnemu pastirju ter prositi ga za spisano spričalo, da je storjena poskušnja bila brez uspeha (§. 104. in 107. obč. drž. zak.).

§. 2. Kadar prošnji za ločitev (§§. 105. in 107. obč. drž. zak.) ni priloženo spričalo duhovnega pastirja,

*) Mi pa mislimo, da od Kranjcev so panj dobili Korošci, ker že pod cesarico Marijo Terezijo je bil naš Janže učitelj čbeloreje na Dunaji. Vred.

**) §. 104. se je glasil: „Zakonska morata najpred svoj sklep, se ločiti, z nagibleji vred, svojemu fajmoštru razodeti. Dolžnost fajmoštra je, zakonska slovesne obljube opomniti, ki sta jo pri poroki eden družemu storila, in jima škodljive nasledke ločitve krepko na srce djati. To opominjanje se mora tri razne kratki ponoviti. Ako nič ne izda, mora fajmošter vdeležencema spisano spričevalo izročiti, da sta, čeravno trikrat opominjana, pri želji, se ločiti, ostala.“ — §. 107. se je glasil: „Ako ena stran v ločitev privoliti neče, in druga stran ima pravične vzroke, tirjati jo, se morajo tudi v tem primerljeju prijazni opomini fajmoštra pred poskusiti. Ako ti nič ne hasnejo, ali če se obdolžena stran brani, pred fajmoštra priti, se mora prošnja s fajmoštrovim spričevalom in potrebnimi dokazi podati redni sodnji, ktera bode to reč iz uradske dolžnosti preiskala in razsodila. Sodnik sme, še preden razsodbo stori, tisti strani, ktera je v nevarnosti, odločno spodobno prebivališče dovoliti.“ — §. 132. se je glasil: „Za ločitev od mize in postelje veljajo tudi pri židovskih zakonskih občni predpisi; tudi oni se morajo na rabina ali verskega učenika obrniti, in ti bodo po zgorej danem zaukazu ravnali.“

da je poskušnja bila brez uspeha (§. 1.), tedaj mora pristojna sodnija, predno prične obravnavati glavno stvar, vse to, kar §. 104. obč. drž. zak. zapoveduje, storiti, to je, zakonska trikrat in sicer vselej po preteklih osmih dneh enkrat opominjati.

§. 3. V zapisnik o storjeni trikratni taki poskušnji zapiše se le uspeh, ki ga je imela poskušnja.

II. Postava o zakonih med krščanskimi raznoverniki.

§. 1. Zakoni med raznimi krščanskimi verniki (katoličani, luterani itd.) morajo se po sicer postavni poti oklicati pri službi božji v župniji (fari) obeh zaročencev.

§. 2. Privoljenje v zakon mora se pri tacih krščanskih mešanih zakonih vpričo dveh prič slovesno izreči pred pravim duhovnim pastirjem enega obeh zaročencev ali pred njegovim namestnikom.

To se sme tudi takrat zgoditi, kadar je zakon bil oklican pri politični gosposki. (To pa se zgodi, če kateri teh duhovnih pastirjev odreče oklic). Zaročencema je vselej na prosto voljo dano, cerkveni blagoslov svojega pred duhovnim pastirjem enega zaročenca sklenjenega zakona prositi tudi pri duhovnem pastirju drugega zaročenca.

§. 3. Oddelka 71. in 77. obč. drž. zakonika *) in vse druge postave in ukazi o mešanih zakonih, ki so navskriž tej postavi, nimajo nobene veljave več.

Narodno-politične stvari.

Zopet Ilirija?

Ilirija bila je že trikrat: prva starodavna pod imenom „Illyricum magnum“ pred rojstvom Kristusovim; drugo je vstvaril cesar Napoleon I. leta 1809., tretjo pa cesar Franc I. leta 1816., pozneje, leta 1825., predrugačeno.

Ker je sopet počil glas, da vlada dunajska name-rava iz groba klicati Ilirsko kraljestvo, in je tržaški dopisnik v „Wanderer-ji“ na dan prinesel to, kar je gotovo le še političin embryo, pa je rekel, da „gré zdaj za to, da se staro ilirsko kraljestvo zopet ustanovi“, res ne vemo, pri čem da smo: ali pri Napoleonovi Iliriji ali Francovi?

Napoleon I. je ukazal 14. oktobra 1809. l. tako-le: „Okrožje Beljak, Kranj, nekdanja avstrijska Istria, Reka in Trst, dežele pod imenom Primorsko, in vse, kar je našega na desnem bregu Save, in Dalmacija s svojimi otoci, naj se vprihodnje imenujejo ilirske dežele.“ — Ta Ilirija je bila francoska noter do časa, da je Napoleon vse zgubil, in 1816. leta je bila kot kraljestvo zopet ustanovljena po cesarju Francu I., ali predrugačena 1825. leta in tako tudi oklicana v ustavnem pismu, ki ga je dal 25. dne malega travna 1848. leta cesar Ferdinand I., kjer v §. 2. beremo, da Ilirija obsega kranjsko in koroško vojvodstvo in primorsko poglavarstvo.

Ker tedaj ta Ilirija še je, dopisnik „Wand.“ pa govori, „o novem ustanovljenji starega kraljestva (Her-

*) §. 71. se je glasil: „Oznanilo se mora ob treh nedeljah ali praznikih pri navadnem cerkvenem shodu farnega okraja opraviti, in ako ženin in nevesta vsak v drugem kraju prebivata, v obeh farah. Pri zakonih med nekatoliškimi verniki se mora oklic opraviti ne samo v njih boguslužbenih zbirališčih, temuč tudi v tistih farnih cerkvah, v katerih okraju prebivajo; in pri zakonih med katoliškimi in nekatoliškimi kristjani v farni cerkvi katoličana in v molitvenici nekatoličana, kakor tudi v katoliški farni cerkvi tistega okraja, kjer nekatoličan stanuje.“ — §. 77. se je glasil: „Ako se katoliška in nekatoliška oseba vzameta, se mora privoljenje pred katoliškim fajmoštrom vpričo dveh svedokov (prič) izreči; vendar sme na zahtevanje druge strani tudi nekatoliški dušni pastir pri tem slovesnem opravilu pričujoč biti.“

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 20. januarja 1869. ~

Gospodarske stvari.

O reji brav ali ovác.

Govor dr. Orlov v občnem zboru kranjske kmetijske družbe.

Po Kranjskem se redí veliko ovác, tudi so v več krajih naše deželice eden poglavitnih gospodarskih členov. Pri vsem tem vendar ni društvo naše dosedaj te nežne in koristne živinice kar nič v misel vzelo. Temu se je temveč čuditi, ker je že za vlado veličastne cesarice Marije Terezije bilo za dobro spoznano, v naši deželi ovce žlahnega plemena Merinoškega vpeljati.

Ako pomislimo, da ovca dá potrebne volne, okusnega in tečnega mesá, obilo lojá, kožuhovine pa tudi gradiva za strune, sploh, da je vse, kar ima v sebi in na sebi, dobro za rabo, in da je tudi gnoj od nje posebno izdaten, dozdeva se mi vredno, da tudi to živino enkrat v misel vzamemo in prevdarimo: kako bi se dali dohodki od nje v naši deželi povzdigniti in to tem več, ker so nam o tej zadevi tudi došli glasovi od podružnic.

Da je reja ovác koristna in hvaležna, tega sem s sam prepričal. Lani o kresu sem kupil 32 jagnet za 100 gold. Vrh gnoja so mi dozdej vrgla čez 200 gold. gotovih, in 4 smo še domá pojedli, zdaj pa imam še 16 starih, 8 pa jagnet blizo 100 gold. vrednih.

Ovca potrebuje v hlevu malo klaje; ona se večidel preživi na paši, da le niso tla sè snegom pokrita. Za štiri mesece, ko mora v hlevu ostati, jej zadostuje po 5—6 funtov klaje na dan. Ona pa za ljubo vzame z ajdovico, suhim plevelom, suhim krompirjevcem, najraje ima frodel, perje sadnega in murbovega drevja.

Gotovo je, da po hribih in suhih planjavah boljše storé nego po močvirji, vendar-le morem trditi po lastni skušnji, da se tudi na vdolanem mahovji dobro redé in ne dobivajo metuljev, ako ni letina mokra.

Ovác je več plemen. So take, ki imajo žlahno, tanko, dragoceno volno, druge debelo volno nizke cene. Nekatere so velike, ki tehtajo čez 100 funtov s srednjo volno, druge majhine, ki tehtajo 30 do 50 funtov z debelo volno.

Pri nas se dajo koristno ravnati vsa plemena.

Dobro pomnim besede grajščaka dolenskega pred 40 leti, ki je rekel, da se žlahne ovce „merinos“, kojih je ravnal nad 200, popolnoma splačajo z volno v dveh letih. Opomniti pa moram, da so tedaj ovce tega plemena stale v ceni po 10—20 gold., prazu ali ovnu pa je bila cena po 100 do 200 gold.

Pleme večih ovác za srednjo volno imajo po gorenjskih snežnikih, ki se je priredilo iz parjenja velicah z majhnimi.

Dve leti stara ovca dá na leto do 3 funte volne, funt po 60—70 kr.; zaklana dá 50 do 60 funtov mesá

in loja. Mesar dá za-njo v jeseni 6 do 7 gold. Če se ne molze, storí po dve jagneti na leto, sicer pa le po eno.

Priporočati posebno so ovce Jezerske (Seeländer) nad kokriško dolino gosp. Stularja zaradi posebne velikosti in lepe volne; to plemo je bilo celó v pariški razstavi pohvaljeno. Dve leti star praz (oven) tehta do 130 funtov, ovca do 80 funtov.

Največ ovác na Kranjskem je majhnega plemena z debelo volno.

Ako pomislimo, da, kodar dobro storé ovce nizke vrednosti, bi se dale ravnati tudi ovce više vrednosti, sili se nam želja, namesti naših slabih ovác dobiti ovce take, od katerih se smemo nadjati večih dohodkov iz volne in tudi iz mesá.

Kako pa to doseči, svetujem sledeče: Visoko ministerstvo za poljedelstvo naj se naprosi, da nam odloči začasno na tri leta po 1000 gold. za nakupovanje žlahnih ovác in prazov; — ti naj se razdelijo v take kraje, kodar ovce ravnaajo, po enakih pogojih, kakor se bodo dajali biki.

Omeniti je še, da reja ovác je posestnikom, kojim je mogoče najmanj 30 ovác ravnati, v veliko korist, ker se mu ovčar splača.

Tudi je želeti, da se ljudje poprimejo reje ovác namesto kóz, ktere po borštih neskončno škodo delajo, zlasti mlademu lesnemu zarodu, a vendar manj vržejo mimo ovác, ktere se najraje po travi pasejo.

Čbelorejcem.

Spisal R. Dolence v ogerskem Starem gradu.

(Dalje.)

Našli so se tudi v resnici možje, ki so hvaležno vse nauke sprejeli, i po njih tudi svoje ulnjake (čbelnake) prestrojili. Med mnogimi drugimi sta v tem obziru posebne hvale vredna čbelorejca Dzirzon, duhoven na Šlezkem i pa Avguštin baron Berlepš v Tiringu. Prvi je posebno zaslužen; zatega del se tudi nova sistema čbeloreje Dzirzon-ova sistema imenuje. Glavna stvar temu možu je bila ta, da bi se čbelar v svojem delovanji popolnoma oprostil nadlog čbelnih in neodvisnega naredil od njihovih burk i muh. I to je tudi s tem dosegel, da je nov panj sestavil, kateri čbelarju dovoli, da se z vsakim kotičkom satojva seznaniti more; kajti mogoče mu je, vsak sat posebej iz panjú vzeti i ga nepoškodovanega zopet nazaj djati. Korist te naprave je tako velika, da mi je dolžnost, naše čbelorejce s to novo napravo seznaniti i jim jo živo priporočati, naj se poprimejo teh panjev.

Vem sicer, da je to, kar tukaj priporočam, že marsikteremu čbelorejcu znana reč, ker se je že znabití nove sisteme djansko poprijel ali pa saj o tem v

„Novicah“ bral ali sicer slišal govoriti. To me pa od namena mojega ne zavrača, kajti prepričan sem, da je le malo taci, i da vse to je na splošno čbelorejo le malo ali da ni celó nič upliva imelo. Gotovega vzroka, zakaj to, ne vem, — vendar pa se mi dozdeva, da je tū sebičnost vmes. Pravega Dzirzonizma, kakoršnega nahajamo po severnih deželah, ne morem priporočati, ker ondi rabljeni panjovi so — po pravici reči — prenapeto izvršeni, in to je krivo, da en sam panj veljá 3 do 6 gold. To je cena, ktere se skoro vsak ustraši.

Avgusta meseca sem skušal, nekoliko domačih čbelarjev pridobiti za Dzirzonove panjove, i sem si 3 panje prav po pravilih izdelati dal, a jih na ogled povabljenim čbelarjem razložil. Da so dobri, tega mi nihče ni tajil; al ko je visoka cena zapela, vsak je z glavo pomajal rekoč: „to je za nas prvič predrago, i tudi so ti širokim omaram podobni panjovi za vožnjo na pašo tako slabi, da slabejši ne morejo biti.“ Obupal sem že skoro, al kmalu se spomnim, da ni ravno vnanja podoba pri panju odločna, i za tega del polastila se me je misel, navadne naše domače panjove v Dzirzonove spremeniti. V ta namen sem se podal do častitega duhovna gosp. Pavletiča, vodje gluhomutne učilnice v Gorici, da vidim, kako so njegovi panji navadne oblike, po Dzirzonu prestvarjeni. Kaj prijazno me oni gospod sprejme, i mi drage volje vse na tanko razodene, za kar sem mu očitno hvalo dolžan. Domú prišedši koj mizarju naročim, naj mi panj po novi obliki napravi; ker sem mu vse na tanko razložil, zato ga tudi dobro dovrši.

Primirjaje panj gosp. Pavletiča s prvotnim Dzirzonovim skušal sem, ali bi se ne dala ona ali druga stvar zboljšati, i dosegel sem panj, ki je bil koj vsem všeč, i to tem več, ker komaj 20 do 30 krajcarjev več stane nego navadni. Ker so zasluge vrlega gosp. Pavletiča v kmetijskih i družih zadevah sploh znane, nadjam se, da mi častiti gospod ne bode zazlobil, ako skušam korist njegovega panja vsem čbelarjem priobčiti. *) (Kon. prih.)

Narodno-politične stvari.

Zopet Ilirija?

(Dalje in konec.)

Kraljestvo ilirsko, kakor je bilo poslednjič vstvarjeno, obsega: 1. vojvodino kranjsko, 2. vojvodino koroško in 3. avstrijsko-ilirsko primorje, kamor spadajo: a) poknežena grofija goriška in gradiškanska, b) mejna grofija istrijska s kvarnarskimi ali hrvaškimi otoki, c) mesto tržaško s svojo okolico. Zemlja tega kraljestva meri 489⁴/₁₀ štirjaških milj, duš pa šteje 1 milijon in 305.064, kateri — kakor P. Kozlerjev „Slov. zemljepis“ pravi — prebivajo v 55 mestih, 56 trgih in 6868 vaséh.

Štajarcev tedaj pogrešamo vmes.

Že 1849. leta je dunajsko ministerstvo iz Dunaja poslalo novo deželno osnovo (združenje Kranjske, Istre in Goriške z Gradiško) ljubljanski deželni vladi v prevdarek, in ranjki svetovalec vitez Frid. Kreutz-

*) Žal nam je, da obris našim v čbelarstvu nevednim lesorezom ni tako jasen, da bi si ga upali brez pomot narediti. To bi še le mogoče bilo tadaj, ako bi panj pred saboj imeli. Zato si bode sl. odbor družbe kmetijske, kader ta popis bere, morebiti po častitem gosp. pisatelju tega članka naročil tak panj in ga v velikem zboru na ogled postavil. Tako bode ogled panja samega več pripomogel v razširjenje njegovo nego obris. Sicer pa bode brž ko ne ta popis marsikterega čbelarja spodbudil, da si tudi sam naroči koristno novino, ali da to storitūdi kaka kmetijska podružnica tam, kjer se ljudje bolj pečajo s čbelarstvom. Vred.

berg — mož, ki ga nobena živa duša ni mogla „ultraslovenca“ imenovati in ki je bil poročevalec o tej zadevi, je iz zgodovinskega in národnega ozira (glej „Novice“ 1849. leta 45. list) tako živo priporočal to združenje, da morajo „konst. društvu“ in „Tagbl.“ lasje šetiniti se, ako beró to sporočilo. — To sporočilo je šlo na Dunaj — al če tudi je ministerstvo skok na združenje imenovanih dežel samo kazalo, ostalo je le pri naskoku!

Oglejmo si zdaj malo bolj natančno obstojne dele tako imenovanega ilirskega kraljestva, in sicer narode, ki bivajo v teh deželah.

Čeravno vse številke, kakor v nobeni statistiki, niso do pičice resnične (že 1854. leta niso bile popolnoma tolikošne, od l. 1854. pa se je število še pomnožilo), vendar brez skrbi za namen tega spisa lahko ostanemo pri teh številkah.

Po Kozlerjevem „zemljepisu“ šteje po narodu:

	Prebivalcev	Med temi prebivalci je:			
	skupaj:	Slovencev:	Nemcev:	Hrvatov:	Lahov:
Kranjska	478.299	453.000	25.000	—	—
Koroška	301.859	113.000	188.000	—	—
Goriška in Gradiškanska	195.273	135.000	—	—	60.000
Istra s kvarnarskimi otoki	230.523	38.000	—	136.000	61.000
Trst	—	60.860	?	—	?
z okolico	—	33.414	—	—	—
	833.274	213.000	136.000	121.000	

Če Slovencem (po rodu) privzamemo Hrvate, iznaša skupno število Slovanov 969.274, Neslovanov pa 334.000 (to je Nemcev 213.000, Italijanov pa 121.000), tedaj vseh teh skor 2 tretjini manj kakor Slovanov.

Če tudi je med Slovenci po rodu velika množica izneverjencev (renegatov), ki stojijo na strani Nemcev ali Lahov, vendar ostaja še zmirom velika večina slovenska.

Po takem bo marsikdo rekel: sezimo kar brž po tej skupini, še Bog, če se nam dá!

Mi nismo tako vroče krvi, če tudi ne trdimo, da ravno naša je prava. Tū je prevdarka na več strani potreba, in slišati je treba vse faktorje, to je slovenske rodoljube vseh onih dežel, ki bi se imele zlit v to skupino, v kateri bi si po tem nasproti stopili trije narodi, ko sta si dozda povsod le dva nasproti stala. Ko bi Nemci in Lah politično modrost imeli Švicarjev in da ne bi bilo odpadnikov Slovencev vmes, ki ali nemškutarijo ali so lahoni: mirna bila bi Ilirija! Al tako, ker Nemec ali Lah hoče povsod le gospod biti, drugi narodi pa naj mu bojo „Bedientenvolk“, žalostna bi bila taka Ilirija! Naj nam tedaj nihče ne očita, ako za tako mešanico nimamo srca, dokler se šopiri Nemec in Lah, ne spozna „vsakemu svoje“, in jima vlada resno ne zakliče: „stojta!“ Da bi bila dunajska vlada že davno zavrnila Laha in Nemca v meje ustavne, ne bil niti temu niti unemu greben tako izrastel, da jej je zdaj še sami nadležen.

Ako bi v Avstriji veljalo načelo to, da vsak narod ima svoje, nihče bi več ne iskal v združbi; ker pa je že vlada rajnega cesarja Jožefa si za svoj glavni cilj in konec postavila ponemčenje vseh narodov, zato je toliko pravičnega zahtevanja po združenji tega, kar je nekda skupaj bilo in kar skupaj gré.

Ilirija pa je v tem obziru le spet „umetno narejena stvar“, ki se ne opira na to načelo, da bi skupaj prišlo, kar skupaj gré, in Kranjska bila bi že samo po sebi veliko večja dežela, ako bi se jej ne bilo vzelo, kar je njeno bilo v Istri in tudi na Goriškem (glej: Kreutzbergovo sporočilo v 45. listu „Novic“ 1849).

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 27. januarja 1869. ~

Gospodarske stvari.

Čbelorejcem.

Spisal R. Dolenc v ogerskem Starem gradu.

(Konec.)

Velikost tega panja je enaka velikosti družih navadnih panjev; $2\frac{1}{2}$ do 3 čevlje je dolg, 10 do 12 palcev širok. Viši pa je nekoliko ta panj mimo navadnih, namreč $1\frac{3}{4}$ palca. Kar se tiče debelosti desk, iz katerih je panj narejen, zadostujejo do poldrugi palec debele; čem debelejšje so, tem bolje so že zavoljo mraza i vročine. Tudi se, ako so deske debele, tako lahko ne zvijejo.

Notranja osnova tega panjů pa je taka, da je popolnoma kos temu, kar smo od njega koj v začetku tega sestavka zahtevali.

On dovoli namreč, ako se pokrov preč vzame, da se more vsak sat od zgoraj ven vzeti, a tudi nazaj djati. Ako pa pokrova nočes preč jemati, se to tudi na oběh koncih lahko zgodi.

Važnost te naprave mora vsak umen čbelar potrditi. Ta panj ima tedaj to, kar se pri navadnih naših panjovih tako živo pogreša. Večkrat se vidi, da ljudstvo v tem ali unem navadnem panji od dne do dne bolj hira, dokler nazadnje ne pogine, pa kaj je krivo tega, ni znano, i če tudi bilo bi znano, ni mogoče pomagati. Vsa druga je pa s temi panjovi. Recimo, da se je kraljica, duša panjů, iz enega ali družega vzroka izgubila. V navadnem je že težko o tem kaj gotovo reči, še teže pa ali celó nemogoče je pomagati. V Dzirzonovem pa kaj takošnega opaziti, je celó majhna skrb; pokrov vzamem preč in sat za satom pogledam, da vidim, kje da je kraljica; ako je ne najdem, je toraj ni, i treba je eno iz kacega družega panja vzeti ter jo bolnemu dati, — i glej! panj je rešen.

Ako se v navadni panj črvi tako zeló vgnjezdijo, da jih ljudstvo premagati ne more, kaj potem početi? Gotovo je najboljši pomoček, panj umoriti ter tako saj nekoliko voska rešiti, kar pa čbelolorejcu ni nikakor v dobiček. Iz Dzirzonovca pa vzamem sopet sat za satom ter z iglo vse črve ven populim. Kadar je to storjeno, je tudi panj zopet dober.

Nastran pustiti hočem vse druge koristi ter le dvoje še omeniti, namreč to, da pri Dzirzoncih ni treba rojev čakati, napravi si jih čbelar ob svojem času sam, kolikor je mogoče, i kakoršne koli hoče. To pa je gotovo velik dobiček. Kajti prvič ni treba vedno na-nj paziti, i drugič ogne se s tem veliki sitnosti, ktera se večkrat pripeti, da se namreč več rojev na enkrat iz panja izpusti, ter potem v zraku pomeša.

Premišljeval je baron Berlepš dolgo časa, ako bi

ne bilo mogoče panj tako vstvariti, da bi čbele v poseben oddelek samo med nosile; ali pa, kar je ravno to, da bi en del satovja zaroda prazen ostal. Dosegel je Berlepš to s tem, da se je poslužil čudne lastnosti kraljičine, ki v tem obstoji, da ona nikdar na dno panja ne pride, razun ob času roja, a še takrat le za en trenutek. S to podlago se je vresničila zaželena osnova zaloge medů.

Hvaljeni stroj ni nikaka prečudna stvar; priča temu je nizka cena; v Gradcu dobijo se taki iz kositarja narejeni stroji za 8 gold. Tudi ga lahko vsak bodnar iz lesa napravi, ako je le enkrat kositarskega videl, i to za manjši denar.

Ob svojem času popisal bom stroj bolj na tanko, i seznanil čbelorejce z njegovo rabo.

Morebiti da marsikdo reče, da z ravno omenjeno zalogo ni dosti pomagano, češ, da je vosek veliko draži nego med. To je sicer resnica; al prezira se korist, da pri bogati noši ni treba panjem škrinjice nadkladati; baron Berlepš je na tanko preračunal, da mora čbela za osnovo ene same unče voska 21 unč medů povžiti. To pa dokazuje, da pri zalogi ni nikake zgube, ampak dobiček.

Na Dunaji, na primer, veljal je unidan funt čistega medů 22 krajc., funt voska pa 1 gold. in 20 kr. Tisti, ki je funt voska prodal, žrtvati je moral za-nj 22 funtov medů; 21 funtov medů pa po 22 krajc. iznaša 4 gold. in 62 kr., tedaj več nego 1 gold. 20 kr. Vrh tega pa je treba še vedeti, da zaloga ima veliko veljavo le za tiste panje, kateri so namenjeni za rejo; satovje družih panjev, ki so namenjeni v to, da se v jeseni umorijo, nihče ne brani na stroju izprazniti, ter potem vosk prodati.

Toliko za zdaj našim domačim čbelarjem z veselo nado, da se jim bodo novi panjevi prikupili, i da bodo radovoljni gojitelji nove sisteme čbeloreji, ktere še poseben davek ni zalezal, djansko na višo stopinjo pripomogli. Prizadjal sem si popis svoj prav lahko razumljiv storiti; ako bi pa vendar kak čitatelj ene ali druge reči ne razumel, rad sem mu pripravljen pojasniti še, česar želi, i kdor zahteva, mu tudi cel panj i stroj poslati. Živo pa želim, da bi se že koj prihodnje leto več čbelarjev tega napredka v čbeloreji udeležilo. Zagotovljeni smemo biti, da čbeloreja po vpeljani novi sistemi zadobi vse drugačno lice, ves drugačen pomen. *)

*) Iz vsega sestavka se vidi, da je gosp. pisatelj ravno tako izveden o novih panjovih, kakor živo prepričan o njih koristi. Ker tudi mi ne dvomimo, da se tudi čbelarstvo mora še na višo stopinjo potisniti, v ta namen pa živa beseda in ogleđ priporočane stvari več izdā kakor bukve in obrisi, tedaj bi iz srca želeli, da bi med letošnjimi popotnimi učitelji kmetijstva (Wanderlehrer) na Kranjskem videli tudi gosp. pisatelja.

Vred.

V kratkem času se bo izrazila želja po čbelarskem slovstvu, i ne bo čuda, ako se bodo tudi pri nas dozdej še pogrešana čbelarska društva ustanovila, kakoršna že danes nahajamo po deželah, kjer čbeloreja na viši stopinji stoji. Do vspeha nam Bog pomozi!

Gospodarske novice.

* Po sklepu c. kr. ministerstva za kmetijstvo se je v Gorici ustanovil inštitut, v katerem se bojo poskušnje delale s svilnimi (židnimi) črviči. Pravila tega državnega poskuševališča so z najvišim sklepom od 2. t. m. potrjena. Najeto je v ta namen Sepenhoferjevo poslopje poleg stare ceste proti Sočkemu mostu. — Imenovan je že tudi vodja te nove nove naprave, in sicer gosp. Friderik Haberlandt, profesor na višem kmetijskem učilišču v ogerskem Starem Gradu (Ung. Altenburg). Prof. Haberlandt je, kakor „Domo vina“ piše, prišel že preteklo soboto v Gorico na ogled, pa ne ostane še tukaj, dokler ne končá svojih predavanj v Starem Gradu.

* Našim bralcem je znano, da je c. k. ministerstvo kmetijstva lani razpisalo darilo temu, kdor pové, kako bi se dala kmetijska sol brez škode za živino in brez velicih stroškov pokvariti tako, da bi ne bila za rabo človeškemu živežu. Konec preteklega leta je iztekel čas, da se oglasi, kdor ima tako iznajdbo. Oglasilo se jih je 223 — in nekteri s prav čudnimi, smešnimi in neumnimi svéti. 12. dne p. m. se je komisija, ki je preiskavala te svete, sešla v dunajski živinozdravnišnici in je prevdarila vsa nasvetovana sredstva — al ne enega ni za dobrega spoznala. Ne bo tedaj družega ostalo nego to, da se kamnena sol (sol v podobah kamna) po starodavnem načinu tako predrugači, da ni za rabo človeško, za živino pa dobra. — Človeka srcé boli, ako vidi, kako je vlada skoparila s to mrvico živinske soli, ki jo je — dosti žalostno! — ubogo ljudstvo prenarejalo sebi v živež, zdaj pa na milijone centov kuhinjske soli gré v pogubo v solinah Veličkinih zato, ker tukajšnji ravnatelji niso bili zadovoljni s tem, kar je Bog solne zaloge položil v podzemeljske jame!

* Kar so Francozi prvi začeli prešano senó iz Francoskega pošiljati svoji armadi v Afriko, se vožnja prešanega sená križem po svetu čedalje bolj razširja. Bralcem „Novic“ je znano, koliko sená kranjskega, štajarskega itd. je v krimski vojski šlo čez morje. Kmetijski časnik „Baltische Wochenschrift“ pretresa to kupčijstvo gledé na Rigajski trg. On pravi, da takrat, ko bodo ruske železnice do step (puščavah) notrajnega Ruskega gotove, bode trgovina s prešano mrvo prav velika. — Naj omenimo pri tej priliki, da najbolje mašine, s katerimi se senó preša, se dobivajo v fabriki Boroša in Eichmanna v Pragi.

* Sirarstvo na Angležkem čedalje bolj napreduje in trgovina s sirom je neizmerno velika, kajti Angleži povžijejo sira sila veliko; ni ga kosila in južine, da ne bi Anglež ne jedel sira; sir s kruhom je mnogim delavcem ves živež opoldne. V sami grofiji Chester (Čester), kjer se izdeluje po vsem svetu dobroznani česterski sir, ga čez leto in dan naredé okoli 20 milijonov funtov, in 90.000 krav imajo samo za to, da iz njihovega mleka delajo sir.

* Kobilstva, ktera izreajo vojaške konje, so razdeljena zdaj v taka, ki spadajo pod c. kr. dunajsko ministerstvo kmetijstva, in taka (kakor kobilstva v Mezőhegyes-u, Babolni in Kisber-u), ki spadajo pod ogersko ministerstvo. Vojaški uradniki ostanejo v občenem stanju vojništva, drugi uradniki za gospodarstvo, gozdarstvo in stavstvo se razcepijo na dvoje. — Kaj pač si avstrijski plačevalci davkov mislijo o tej razdelitvi? —

Obrtnijske stvari.

Iz zapisnika

seje kupčijske in obrtnijske zbornice kranjske

17. decembra 1868.

Visoko c. k. ministerstvo kupčijsko je pozvalo tukajšnjo zbornico, naj razodene one želje in nasvetuje one premembe sedanje obrtnijske postave, ktere se jej dozdevajo pripravne, da se povzdigne in okrepeča obrtnijstvo naše.

Ko tajnikov namestnik prebere obširno poročilo odborovo, začne govoriti predsednik gosp. V. C. Supan ter pred vsem hvali dobro voljo visoke vlade, ktera želi, da bi brez ovinkov izrekli izvedenci svoje želje in nasvetovali premembe o sedanji obrtnijski postavi. Ko na ponovljeno pozvanje, naj izreče, komur drago, svoje želje, se ne oglasi nobeden, govori gosp. V. C. Supan blizo tako-le:

„Dovolite, gospôda, da o tej reči, ktero jaz štejem za najvažnejšo, nekoliko besed spregovorim.

20. decembra 1868. bo deset let, kar smo dobili postavo obrtnijsko, in 1. maja 1868. leta je preteklo 8. leto, kar ima ta postava moč. Da, gospôda! če pomislim, v koliko brošurah, polnih stare teorije, je bila slavno pozdravljena obrtnijska prostost kot najlepša spomladanska zora obrtnijskim stanovom, — a kako žalostne so danes razmere kupčijske in obrtnijske! — ne zdi se mi treba dolgo besedovati in gledati v daljne kraje; ostanimo le pred svojim pragom, pa oglejmo si podobo, ktera se kaže našim očem domá in posebno v našem glavnem mestu.

Gospôda! nepristano sem že 30 let pri kupčiji tega glavnega mesta, pa še nikoli se ni videla taka otrpnost kakor dandanes. Povedati vam morejo še stareji in zvedenejši možje od mene, da niti pred, niti med invazijo francosko, in niti po tej niso bili tako žalostni časi za kupčijo in obrtnijo v našem mestu, kakor so žalibog, zdaj!

Ni dolgo, kar je naše mesto slovelo zaradi svojih kupčijskih in kreditnih razmer, in Ljubljana je bila med vsemi kupčijskimi mesti Avstrije najbolj priljubljena, kar morem reči iz svoje lastne skušnje. Al čuditi se ne more nikdo na tem, da se je toliko novih kupčij, in to posebno v našem mestu, ustanovilo, ako pomisli, da samostojnemu biti mika vsacega človeka!

Žalibog, da je marsikter mlad in nadpoln obrtnik, ki je komaj dve leti ali le nekoliko mesecev sam gospodaril, moral spoznati žalostno resnico, da si s tem, ker je prehitro kupčijo začel in hrepenel po samostojnosti, za ktero se ne zahtevajo nobeni pogoji več, vso svojo prihodnost pokvaril; — tako neugodno poganjanje mladih začetnikov pa škoduje tudi vsem starejim kupčijam. — Istina je, da taka neugnana konkurencija kupčijska uniči najboljši trg, najboljši razmere tržne in kreditne! — To je resnica, ktere nihče ne more tajiti.

Gospôda! Mnogo vzrokov imam zdaj, ne govoriti natančneje niti o obrtnijski prostosti niti o sistemi proste kupčije, dasiravno bi mi to lahko bilo za to, ker se že več let neprenehoma učim narodno gospodarstvo in razmotrujem socijalno in kupčijsko politiko družih držav.

Da me vsak prav razume, izrekam le to, da bi se zelo motil, kdor misli, da sem v principu nasprotnik kteri koli prostosti. Odločno sem za vsako prostost, al le tadaj, kadar je ona v zvezi in soglasji s tem, kar napravi ljudski blagostan. Puhla sama fraza „prostost“ pa mi ni nič, sicer bi se moglo tudi trditi, da se divjakom na svetu najbolje godi.